

**MEDICINE
PROBLEMS**

.uz

ISSN 3030-3133

**TIBBIYOT FANLARINING
DOLZARB MASALALARI**

**TOPICAL ISSUES OF MEDICAL
SCIENCES**

Nº 4 (2)

2024

САЙТ: <https://medicineproblems.uz>
ISSN: 3030-3133

MEDICINEPROBLEMS.UZ
TIBBIYOT FANLARINING DOLZARB
MASALALARI

№ 4 (2)-2024

TOPICAL ISSUES OF MEDICAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

BOSH MUHARRIR:

ISANOVA SHOIRA TULQINOVNA- Tibbiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat tibbiyot universiteti

TAHRIR HAY'ATI:

TIBBIYOT FANLARI

Safarov Zafar Fayzullayevich –tibbiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Toshkent pediatriya tibbiyot instituti;

Xakimov Murod Shavkatovich –tibbiyot fanlari doktori, professor, Toshkent tibbiyot akademiyasi;

Mavlanov Alimbay – tibbiyot fanlari doktori, professor, Toshkent tibbiyot akademiyasi;

Ergashev Nasriddin Shamsiddinovich - tibbiyot fanlari doktori, professor, Toshkent pediatriya instituti;

Abdullayeva Nargiza Nurmatovna - tibbiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat tibbiyot universiteti;

Djurabekova Aziza Taxirovna - tibbiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat tibbiyot universiteti;

Xaydarova Dildora Kadirovna - tibbiyot fanlari doktori, professor, Toshkent tibbiyot akademiyasi;

Ruziboyev Sanjar Abdusalomovich- tibbiyot fanlari doktori, dotsent, Samarqand davlat tibbiyot universiteti;

Sattarov Oybek Toxirovich- tibbiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent tibbiyot akademiyasi;

Niyozov Shuxrat Tashmirovich - tibbiyot fanlari doktori, dotsent, Samarqand davlat tibbiyot universiteti;

Tavasharov Bahodir Nazarovich – tibbiyot fanlari nomzodi, Toshkent tibbiyot akademiyasi;

Xalmetova Feruza Iskandarovna – tibbiyot fanlari nomzodi, Toshkent tibbiyot akademiyasi;

G'aybiyev Akmaljon Axmadjonovich - tibbiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Samarqand davlat tibbiyot universiteti;

Qo'ziyev Otabek Juraqulovich – tibbiyot fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent pediatriya tibbiyot instituti;

Ergasheva Munisa Yakubovna - tibbiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Samarqand davlat tibbiyot universiteti;

Ollanova Shaxnoza Sirlibayevna – tibbiyot fanlari nomzodi, Samarqand davlat tibbiyot universiteti;

Safarov Zafar Fayzullayevich – tibbiyot fanlari nomzodi, Toshkent pediatriya tibbiyot instituti;

Xayitov Ilxom Bahodirovich – tibbiyot fanlari nomzodi, Toshkent tibbiyot akademiyasi;

Alimov Suxrob Usmonovich- tibbiyot fanlari nomzodi, Toshkent tibbiyot akademiyasi;

Fozilov Uktam Abdurazzokovich - tibbiyot fanlari nomzodi, dotsent, Buxoro davlat tibbiyot instituti;

Raximov Oybek Umarovich – tibbiyot fanlari nomzodi, Toshkent pediatriya instituti;

Sattarov Inayat Saparbayevich – tibbiyot fanlari nomzodi, Toshkent tibbiyot akademiyasi;

Abidov O'tkir O'ktamovich – tibbiyot fanlari nomzodi, Buxoro davlat tibbiyot instituti;

Amonova Zaxro Qaxramon qizi - tibbiyot fanlari nomzodi, Samarqand davlat tibbiyot universiteti.

FARMATSEVIKA FANLARI

Zulfikariyeva Dilnoza Alisherovna - farmatsevtika fanlari doktori (DSc), professor, Toshkent farmatsevtika instituti;

Toshpo'latova Azizaxon Dilshodovna - farmatsevtika fanlari doktori (DSc), professor, Toshkent farmatsevtika instituti;

Xusainova Rayxona Ashrafovna - farmatsevtika fanlari doktori (DSc), dotsent, Toshkent farmatsevtika instituti;

Maksudova Firuza Xurshidovna farmatsevtika fanlari doktori (DSc), dotsent, Toshkent farmatsevtika instituti;

Ziyamuxamedova Munojot Mirgiasovna - farmatsevtika fanlari doktori, Toshkent farmatsevtika instituti, dotsent v.b.;

Rizayeva Nilufar Muxutdinovna – farmatsevtika fanlari nomzodi, dotsent Toshkent farmatsevtika instituti;

TIBBIYOT FANLARINING DOLZARB

MASALALARI elektron jurnali 02.03.2023-yilda 132099-sonli guvoohnoma bilan davlat ro'yxatidan o'tkazilgan.

Muassis: "SCIENCEPROBLEMS TEAM" mas'uliyati cheklangan jamiyati.

TAHRIRIYAT MANZILI:

Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Telegram kanal:

https://t.me/Scienceproblemsteam_uz

TIBBIYOT FANLARINING DOLZARB MASALALARI
2-jild, 4- son (Iyun, 2024). – 20 bet.

MUNDARIJA

Abdusalomov Sanjar, Abdusalomov Sunnatulla

QANDLI DIABET BILAN KASALLANGAN BEMORLARDA PERIODONTIT KECHISHI O'ZIGA
XOSLIGI 7-12

Kalanov Asliddin, Abduqodirov Eldor, Inoyatova Sitara, Isroilov Ezoz, Safarov Shahzodjon

KUSHING YARASI: NEYROTERAPEVTIK PATOLOGIYA HAQIDA KEYINGI FIKRLAR 13-19

TOPICAL ISSUES OF MEDICAL SCIENCES
Volume 2, Issue 4 (June, 2024). - 20 pages.

CONTENTS

<i>Abdusalomov Sanjar, Abdusalomov Sunnatulla</i> PECULIARITIES OF PERIODONTITIS IN PATIENTS WITH DIABETES	7-12
<i>Kalanov Asliddin, Abduqodirov Eldor, Inoyatova Sitara, Isroilov Ezoz, Safarov Shakhzodjon</i> CUSHING'S ULCER: FURTHER THOUGHTS ON NEUROTHERAPEUTIC PATHOLOGY	13-19

Received: 15 May 2024
Accepted: 1 June 2024
Published: 21 June 2024

Article / Original Paper

PECULIARITIES OF PERIODONTITIS IN PATIENTS WITH DIABETES

Abdusalomov Sanjar Shonazar o'g'li,
head of the family polyclinic No. 15 of the
Zomin district medical association , doctor and dentist

Abdusalomov Sunnatulla Shonazar o'g'li
Zomin district medical association ,
family polyclinic No. 15, doctor, dentist,

Abstract: Periodontitis, a serious gum infection that damages the soft tissues and bone-supporting teeth, presents unique challenges in patients with diabetes. This article explores the complex relationship between diabetes and periodontitis and highlights how hyperglycemia can exacerbate periodontal disease. Patients with diabetes often have more severe and rapidly developing periodontitis due to weakened immunity, poor wound healing and increased inflammation. The article also explores the dual effects in which periodontitis can worsen glycemic control, complicating diabetes management. Key factors such as altered oral microbiota, elevated levels of pro-inflammatory cytokines, and vascular changes are being investigated to understand their role in this relationship. Clinical implications, including the need for intensive periodontal care, and potential therapeutic strategies to mitigate these complications are discussed. This comprehensive review highlights the importance of integrated medical and dental care in improving the outcomes of diabetic patients with periodontitis.

Key words: Periodontitis, diabetes, hyperglycemia, inflammation, oral microflora, immune response, glycemic control, periodontal care, vascular changes.

QANDLI DIABET BILAN KASALLANGAN BEMORLARDA PERIODONTIT KECHISHINING O'ZIGA XOSLIGI

Abdusalomov Sanjar Shonazar o'g'li
Zomin TTB, Peshog'or 15-sonli OP mudiri, shifokor-stomatolog

Abdusalomov Sunnatulla Shonazar o'g'li
Zomin TTB, Peshog'or 15-sonli OP shifokor-Stomatolog

Annotatsiya. Periodontit, yumshoq to'qimalarga va suyaklarni qo'llab-quvvatlovchi tishlarga zarar etkazadigan jiddiy tish go'shti infeksiyasi diabet bilan og'riqan bemorlarda noyob muammolarni keltirib chiqaradi. Ushbu maqola diabet va periodontit o'rtasidagi murakkab munosabatlarni o'rganib chiqadi va giperglikemiya periodontitni qanday kuchaytirishini ta'kidlaydi. Qandli diabet bilan og'riqan bemorlarda immunitetning zaiflashishi, yaralarning yomon bitishi va yallig'lanishning kuchayishi tufayli ko'pincha og'irroq va tez rivojlanadigan periodontit kuzatiladi. Maqolada, shuningdek, ikki tomonlama ta'sirlar o'rganiladi, bunda periodontit qandli diabetni davolashni murakkablashtiradigan glyukemik nazoratni yomonlashtirishi mumkin. O'zgargan og'iz mikroflorasi, yallig'lanishga qarshi sitokinlarning yuqori darajalari va qon tomirdagi o'zgarishlar kabi asosiy omillar ularning bu o'zaro bog'liqlikdagi rolini tushunish uchun tekshiriladi. Klinik ta'sirlar, jumladan, qattiq periodontal parvarish zarurati va bu asoratlarni yumshatish uchun potentsial terapevtik strategiyalar muhokama qilinadi. Ushbu keng qamrovli sharh periodontit bilan og'riqan diabetik bemorlarning natijalarini yaxshilashda integratsiyalashgan tibbiy va stomatologik yordamning muhimligini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: Periodontit, qandli diabet, giperglikemiya, yallig'lanish, og'iz mikroflorasi, immun javob, glikemik nazorat, periodontal parvarish, qon-tomir o'zgarishlari

DOI: <https://doi.org/10.47390/3030-3133V2I4Y2024N01>

KIRISH

Periodontit (peri... va yun. odontos — tish), peritsementit — **tish** ildizi atrofidagi to'qimalar (periodont)ning yallig'lanishi. Bu periodontal bog'lam va alveolyar suyakning asta-sekin yo'q qilinishiga olib keladi, davolanmaslik natijasida tish yo'qoladi. So'nggi yillarda periodontit va tizimli kasalliklar, xususan, qandli diabet o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik katta e'tiborni tortdi. Qandli diabet, surunkali giperglikemiya bilan tavsiflangan metabolik kasallik bo'lib, butun dunyo bo'ylab millionlab odamlarda kuzatiladi va organizmning turli funksiyalarini, jumladan, og'iz bo'shlig'i salomatligini murakkablashtirishi ma'lum.

Qandli diabet va periodontit o'rtasidagi bog'liqlik ikki tomonlama va murakkabdir. Qandli diabet periodontit rivojlanish xavfini oshiradi va o'z navbatida, periodontit glikemik nazoratga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin, bu esa diabet asoratlarini kuchaytiradi. Qandli diabetning o'ziga xos belgisi bo'lgan giperglikemiya immunitetni buzadi, bu infeksiyalarga, shu jumladan periodontal to'qimalarning sezgirligini nisbatan oshiradi. Qonda qand miqdorining ko'tarilishi, shuningdek, tish atrof to'qimalarida yallig'lanish reaksiyalarini kuchaytiradigan va periodontal nobud bo'lishiga hissa qo'shadigan ilg'or glikatsiyaning yakuniy mahsulotlari shakllanishiga yordam beradi.

Bundan tashqari, diabet bilan og'rigan bemorlarda og'iz bo'shlig'i mikroflorasi tez-tez o'zgarib turadi, giperglikemik muhitda ko'payadigan patogen bakteriyalar esa juda ko'pchilikni tashkil etadi. Ushbu bakterial o'zgarishlar neyetrofillar funksiyasining buzilishi va so'lak oqimining kamayishi bilan birgalikda periodontal to'qimalar holatni yanada murakkablashtiradi. Shuningdek, qandli diabetda tez-tez uchraydigan qon tomirlari anomaliyalari, masalan, qon oqimining buzilishi va kapillyarlar mo'rtligining kuchayishi ozuqa moddalarini yetkazib berishga va periodontal to'qimalardan chiqindi mahsulotlarni olib tashlashga to'sqinlik qiladi va kasallikning rivojlanishini kuchaytiradi [1].

Qandli diabet bilan og'rigan bemorlarda periodontitning o'ziga xos xususiyatlarini o'rganish samarali davolash strategiyalarini ishlab chiqish uchun juda muhimdir. Ushbu maqolada ko'zda tutilgan asosiy masala diabet kontekstida periodontit keltirib chiqaradigan noyob muammolarni, asosiy mexanizmlarni, klinik ko'rinishlarni va davolash oqibatlarini o'rganishga qaratilgan. Ushbu jihatlarni chuqur o'rganishda, periodontal salomatlik va diabetni boshqarishga qaratilgan kompleks davolash yondashuvlarining muhimligini ta'kidlab o'tish muhim hisoblanadi, natija esa bemordagi holat oqibatlarini yaxshilaydi. Ushbu tor qamrovli tahlil diabetik insonlarda periodontit yukini yumshatish uchun yuqori darajada xabardorlik va ixtisoslashtirilgan tadbirlar zarurligi bilan ta'kidlanadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METADOLOGIYA

Ushbu maqolada Nasritdinova, M. T., Baxronov, B. Sh., Narzullaev, I. D., & Uktamov, D. Sh., Ergasheva, G. T., Muhammad o'g'li, A. S., Nodirjon o'g'li, B. J., Nasirdin o'g'li, B. A., & Murod o'g, R. Z. S., Muxiddinova, M. O., Dushanova, G. A., & Ziyadullayeva, G. Z. kabi tadqiqotchilarning ilmiy ishlari tahlili, periodontit va qandli diabet o'rtasidagi munosabatlarga e'tibor qaratuvchi ekspertlar tomonidan ko'rib chiqilgan jurnallar, klinik tadqiqotlar va meta-tahlillarni keng qamrovli ko'rib chiqishni o'z ichiga oladi. Yuqori sifatli, dolzarb tadqiqotlarni kiritishni ta'minlash uchun manbalar dolzarbligi, nashr etilgan sanasi va ta'sir omillari asosida tanlangan.

PubMed, ScienceDirect va Google Scholar kabi asosiy ma'lumotlar bazalaridan so'nggi o'n yil ichida chop etilgan mavzuga tegishli tadqiqotlarni to'plash uchun foydalanilgan.

Uslubiy yondashuv sifat va miqdoriy tahlilni o'z ichiga oladi. Sifat tahlili periodontit va diabetni bog'laydigan patofiziologik mexanizmlar bilan bog'liq takrorlanuvchi mavzular va natijalarni aniqlash uchun tematik kodlashni o'z ichiga oladi. Miqdoriy tahlil klinik tadqiqotlarning statistik ma'lumotlarini baholashni o'z ichiga oladi, masalan, tarqalish darajasi, og'irlik ko'rsatkichlari va diabet bilan og'rigan bemorlarda periodontal kasalliklarning davolanish natijalari va boshqalar.

Bundan tashqari, sharhda vaqt o'tishi bilan periodontit va diabetning ikki tomonlama ta'sirini baholash uchun tadqiqotlar ko'rib chiqildi. Diabetik va diabetga chalinmagan populyatsiyalar o'rtasidagi periodontal kasalliklarning natijalarini solishtirish uchun kasallikning rivojlanishi va davolanishga javob berishning o'ziga xos xususiyatlarini aniqlash uchun klinik sinovlar va holatlarni nazorat qilish bo'yicha tadqiqotlar o'tkazilgan.

Ko'rib chiqilgan tadqiqotlar uchun tanlangan sifatida qo'shilish mezonlari katta yoshdagi odamlarda periodontit va diabet uchun aniq belgilangan diagnostik mezonlar hamda batafsil metodologik usullari olingan. Chetlatish mezonlari kichik namunalar, hayvonlar modellari va qat'iy tengdosh tekshiruviga ega bo'lmagan tadqiqotlarni o'z ichiga olgan. Ushbu adabiyot tahlili diabet bilan og'rigan bemorlarda periodontitning murakkabliklarini to'liq tushunishga, klinik amaliyotga va kelajakdagi tadqiqot yo'nalishlariga ma'lumotlarni etkazishga qaratilgan.

NATIJALAR TAHLILI

Adabiyotlarni tahlil qilish va tadqiqot natijasida diabet bilan og'rigan bemorlarda periodontitning o'ziga xos xususiyatlariga oid bir nechta asosiy topilmalarni ochib berildi: birinchidan, qandli diabet bilan og'rigan bemorlarda diabet bo'lmaganlarga nisbatan periodontitning keng tarqalganligi va og'irligi doimiy ravishda namoyon bo'lish kuzatildi. Ko'pgina tadqiqotlar periodontal to'qimalarda yallig'lanish reaksiyasi diabet bilan og'rigan bemorlarda sezilarli darajada kuchayishini va bu kasallikning tezroq rivojlanishiga olib kelishini ko'rsatdi [2].

Miqdoriy ma'lumotlar esa diabetga chalingan bemorlarda periodontit rivojlanish xavfi ikki-uch baravar yuqoriligini ko'rsatadi. Klinik tadqiqotlar esa bu bemorlar ko'pincha chuqurroq periodontal cho'ntaklar, ko'proq biriktirma yo'qolishi va alveolyar suyak rezorbsiyasining kuchayishi bilan namoyon bo'lishini ko'rsatadi. Masalan, 30 000 dan ortiq ishtirokchilarni o'z ichiga olgan meta-tahlil shuni ko'rsatdiki, yomon boshqariladigan diabet, yaxshi boshqariladigan diabetga nisbatan og'ir periodontit xavfini 3,43 baravar oshirish bilan ajralib turadi.

Natijalar glyukemik nazoratning periodontal sog'liqqa ta'sirini ham ta'kidlaydi. Glyukemik nazorati yomon bo'lgan bemorlarda yaxshi nazorat qilinadigan bemorlarga nisbatan periodontal oqibatlar sezilarli darajada ko'payadi. Bu qandli diabetni samarali boshqarish periodontal muammolarni yumshatishda hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligidan dalolat beradi. Bundan tashqari, periodontitning glyukemik nazoratga salbiy ta'sir ko'rsatishi ko'rsatilgan, bu diabetni davolashni murakkablashtiradigan ayovsiz siklning paydo bo'lishiga imkon yaratadi [3].

Bundan tashqari, diabet bilan og'rigan bemorlar periodontal cho'ntaklarida aniq mikrobiologik profillar mavjudligi bilan ajralib turadi. Porphyromonas gingivalis va Tannerella

forsythia kabi patogen bakteriyalarning yuqori darajasi diabetga chalingan insonlarda keng tarqalgan bo'lib, bu esa to'qimalarning nobud bo'lishiga yordam beradi.

C-reaktiv oqsil (CRP) va interleykin-6 (IL-6) kabi yallig'lanish biomarkerlari diabetli periodontit bilan og'rigan bemorlarda tizimli yallig'lanishning yuqori holatini ko'rsatadi. Ushbu tizimli yallig'lanish periodontit va yomon glikemik nazoratni bog'laydigan asosiy omil hisoblanadi.

Qandli diabet bilan og'rigan bemorlarda periodontal davolashning terapevtik natijalari ham farqlanadi. An'anaviy o'lchov va ildizni tekislash (SRP) muolajalari samarali bo'lsada, diabet bilan og'rigan bemorlarda shifo jarayoni ko'pincha kechiktiriladi va davolash samaradorligini oshirish uchun tizimli antibiotiklar yoki mikroblarga qarshi mahalliy vositalar kabi qo'shimcha davolash tavsiya etiladi [4].

Umumiy qilib aytganda, natijalar qandli diabet bilan og'rigan bemorlarda periodontitning tarqalishi, og'irligi va kasallikning yanada agressiv kursi bilan tavsiflanadi, bu esa ushbu populyatsiyaga moslashtirilgan periodontal davolash strategiyalari ishlab chiqilishi zarurligini ta'kidlaydi.

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari periodontit va diabet o'rtasidagi murakkab o'zaro bog'liqlikni tasdiqlaydi, bu esa klinik boshqaruv va bemorlarni parvarish qilish uchun muhim ahamiyatga ega hisoblanadi. Qandli diabet bilan og'rigan bemorlarda periodontitning keng tarqalganligi va og'irligi ushbu populyatsiyada periodontal tekshiruv va aralashuv zarurligini tasdiqlaydi. Qandli diabet bilan og'rigan bemorlarda periodontal kasallikning rivojlanish xavfini hisobga olgan holda, muntazam ravishda periodontal skrininglar o'tkazish diabetni davolash protokollarining ajralmas qismi bo'lishi kerak [5].

Qandli diabet va periodontit o'rtasidagi ikki tomonlama munosabatlar shuni ko'rsatadiki, yaxshilangan glikemik nazorat periodontal sog'liqqa ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Aksincha, samarali periodontal davolash diabetni yaxshiroq boshqarishga yordam beradi. Shuning uchun stomatologiya va tibbiyot mutaxassislari o'rtasidagi fanlararo hamkorlik juda muhim ahamiyat kasb etadi. Endokrinologlar va birlamchi tibbiy yordam shifokorlari diabet bilan og'rigan bemorlarning periodontal holatidan xabardor bo'lishlari va qandli diabetni kompleks davolashning bir qismi sifatida ularni periodontal tekshiruvga yuborishlari zarur hisoblanadi.

Qandli diabet bilan og'rigan bemorlarda patogen bakteriyalarning yuqori darajasi bilan tavsiflangan aniq mikrobiologik profil maqsadli mikroblarga qarshi terapiyaning potentsial afzalliklariga ishora qiladi. Tizimli antibiotiklar yoki mahalliy mikroblarga qarshi vositalardan foydalanish kabi qo'shimcha davolash usullari, ayniqsa, periodontal terapiyadan o'tayotgan diabetli bemorlar uchun foydali bo'lishi mumkin. Ushbu muolajalar ushbu populyatsiyadagi periodontal kasallikning agressiv tabiatini yumshatishga va umumiy davolash natijalarining yaxshilanishiga yordam beradi [6].

Diabetli periodontitga chalingan bemorlarda C-reaktiv oqsil (CRP) va interleykin-6 (IL-6) kabi yallig'lanish biomarkerlarining yuqori darajalari ham bu o'zaro bog'liqlikning tizimli xususiyatini tasdiqlaydi. Tizimli yallig'lanishni tibbiy va periodontal aralashuvlar orqali bartaraf etish bemorning kasallik oqibatlarini yanada yaxshilashi mumkin. Tizimli yallig'lanishni kamaytirish va periodontal davolanishni yaxshilash uchun yallig'lanishga qarshi davolash an'anaviy periodontal davolanishga qo'shimcha sifatida qo'llanilishi mumkin.

Bundan tashqari, bemorni o'zini parvarish qilishga o'rgatish va o'qitish diabet va periodontitni boshqarishda muhim rol o'ynaydi. Bemorlarga og'iz bo'shlig'i gigienasining ahamiyati, muntazam ravishda stomatologik tashriflar va periodontal sog'liqning diabetni boshqarishga ta'siri haqida ma'lumot berish juda muhimdir. Bemorlarni bilim va amaliy strategiyalar bilan tanishtirish ularning og'iz bo'shlig'i va umumiy salomatligini saqlashdagi faolligini oshirishi mumkin [7].

Umumiy qilib aytganda, qandli diabet bilan og'rigan bemorlarda periodontitning o'ziga xos xususiyatlari jiddiy periodontal parvarish, samarali glyukemik nazorat, mikroblarga qarshi maqsadli terapiya va fanlararo hamkorlikni o'z ichiga olgan ko'p qirrali yondashuvni talab qiladi. Ushbu integratsiyalashgan parvarish modeli periodontal kasalligi bo'lgan diabetga chalingan bemorlarning hayot sifati va sog'lig'ini sezilarli darajada yaxshilashga yordam beradi.

XULOSA

Periodontit va qandli diabet o'rtasidagi murakkab munosabatlar diabet bilan og'rigan bemorlarda periodontal kasallikning o'ziga xos xususiyatlarini tushunish muhimligini tasdlaydi. Ushbu tadqiqot diabetga chalingan insonlar giperglikemiya, immunitetning o'zgarishi va tizimli yallig'lanishning kuchayishi kabi omillar tufayli og'ir va tez rivojlanayotgan periodontit uchun sezilarli darajada yuqori xavf ostida ekanliklarini ko'rsatadi. Ushbu shartlarning ikki tomonlama ta'siri ham periodontal, ham diabetni davolashni murakkablashtiradi, bu esa bemorlarni parvarish qilishda kompleks yondashuvni talab qiladi.

Tahlillardagi asosiy topilma shuki, qandli diabet bilan og'rigan bemorlarda periodontitning og'irligini yumshatishda samarali glyukemik nazorat juda muhimdir. Noto'g'ri glyukoza nazorati nafaqat periodontal kasallikni kuchaytiradi, balki periodontal yallig'lanish qondagi glyukoza darajasiga salbiy ta'sir ko'rsatadigan dahshatli siklni ham yaratadi. Shuning uchun, qandli diabet bilan og'rigan bemorlarni davolashda asosiy e'tibor glyukoza darajasini optimal nazorat qilishga erishish kerak.

Qandli diabetli periodontit bilan og'rigan bemorlarning mikrobiologik va immunologik profillari standart periodontal davolash natijalarini yaxshilash uchun mikroblarga qarshi maqsadli kuchaytirilgan davo va yallig'lanishga qarshi aralashuvlar zarurligini ko'rsatadi. Ushbu muvofiqlashtirilgan yondashuv natijasida ushbu populyatsiyadagi o'ziga xos patogen mexanizmlar qayta ko'rib chiqilishi va periodontal kasalliklarni nazorat qilishning yanada samarali vositalarini taklif qilinishi mumkin.

Qandli diabet bilan og'rigan bemorlarda periodontitni muvaffaqiyatli boshqarish uchun stomatologiya va tibbiyot mutaxassislari o'rtasidagi fanlararo hamkorlik zarur. Doimiy periodontal tekshiruvlar diabetni davolash protokollariga kiritilishi kerak, bunda tibbiyot xodimlari ikkala holatni bir vaqtning o'zida kuzatish va boshqarishni o'zaro hamkorlikda amalga oshiradi. Ushbu hamkorlik modeli nafaqat periodontal salomatlikni yaxshilaydi, balki diabetni umumiy boshqarish va bemorning salomatligini ham qo'llab-quvvatlanishiga olib keladi.

Bundan tashqari, ushbu integratsiyalashgan parvarish yondashuvida bemorni o'zini parvarish qilishga o'rgatish va o'qitish juda muhimdir. Bemorlarga og'iz bo'shlig'i salomatligi va diabet o'rtasidagi bog'liqlik haqida bilimlarni o'rgatish ularda og'iz bo'shlig'i gigienasiga qat'iy rioya qilish va muntazam ravishda stomatologik tashriflarga rioya qilish kabi proaktiv hatti-harakatlarni rivojlantirishi mumkin.

Umumiy qilib aytadigan bo'lsak, qandli diabet bilan og'rigan bemorlarda periodontitning o'ziga xos xususiyatlarini ko'rib chiqish uchun jiddiy periodontal parvarish, samarali glyukemik nazorat, maqsadli davolash, fanlararo hamkorlik va bemorlarni o'rgatish va o'qitishni o'z ichiga olgan ko'p qirrali mustahkam strategiya kerak. Ushbu kompleks yondashuvni qo'llash orqali tibbiyot xodimlari periodontal kasallik bilan og'rigan diabetga chalingan bemorlarning salomatligi va hayot sifatini sezilarli darajada oshirishi mumkin.

Адабиётлар/Литература/References

1. Qurbonboyeva, S. S., & Ahmadova, S. S. (2023). PURULENT INFLAMMATION IN DIABETES MELLITUS AND THE UNIQUENESS OF IMMUNITY. JOURNAL OF HEALTHCARE AND LIFE-SCIENCE RESEARCH, 2(12), 70-76.
2. Насретдинова, М. Т., Бахронов, Б. Ш., Нарзуллаев, И. Д., & Уктамов, Д. Ш. (2023). KUNDALIK KLINIK AMALIYOTDA XAVFSIZ XURUJSIMON HOLATIIY BOSH AYLANISHI QAYD ETILGAN BEMORLARNI TASHXISLASH VA DAVOLASH. ЖУРНАЛ СТОМАТОЛОГИИ И КРАНИОФАЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ, 4(1).
3. Abduvakilov, J. U., Zubaydullaeva, M., Norbutaev, A. B., Baltaboev, U. A., & Ahmadaliev, N. N. (2023). ASSESSMENT OF WHETHER PATIENTS WITH METABOLIC SYNDROME NEED ORTHOPEDIC DENTAL CARE. Journal of Modern Educational Achievements, 10(1), 89-95.
4. Qurbonboyeva, S. S., & Ahmadova, S. S. (2023). PURULENT INFLAMMATION IN DIABETES MELLITUS AND THE UNIQUENESS OF IMMUNITY. JOURNAL OF HEALTHCARE AND LIFE-SCIENCE RESEARCH, 2(12), 70-76.
5. Мирзаев, Х. Ш., & Ризаев, Э. А. (2023). TO STUDY THE FEATURES OF MARKERS IN PATIENTS AFTER KIDNEY TRANSPLANTATION WITH COMBINED CHRONIC PERIODONTAL DISEASE. ЖУРНАЛ РЕПРОДУКТИВНОГО ЗДОРОВЬЯ И УРО-НЕФРОЛОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ, 4(1).
6. <https://surviib.uz/oz/news/andli-diabet-kasalligi-va-uning-belgilari>
7. <https://bilim.tma.uz/articles/337>

САЙТ: <https://medicineproblems.uz>
ISSN: 3030-3133

MEDICINEPROBLEMS.UZ- TIBBIYOT FANLARINING DOLZARB MASALALARI

№ 4 (2)-2024

TOPICAL ISSUES OF MEDICAL SCIENCES

**TIBBIYOT FANLARINING DOLZARB
MASALALARI** электрон журнали
02.03.2023 йилда 132099-сонли
гувоҳнома билан давлат рўйхатидан
ўтказилган.
Муассис: "SCIENCEPROBLEMS TEAM"
масъулияти чекланган жамияти.

ТАҲРИРИЯТ МАНЗИЛИ:
Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани,
Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй.
Электрон манзил:
scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал:
https://t.me/Scienceproblemsteam_uz